

## Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi

Melek Göregenli  
Ege Üniversitesi

Pelin Karkuş  
Ege Üniversitesi

E. Yeşim Özgen Kösten  
Kocaeli Üniversitesi

İrem Umuroğlu  
Ege Üniversitesi

### Özet

Çevre ve Topluluk Psikolojisi alanlarında, mahalleler, sadece coğrafi açıdan belirli sınırlara sahip olan sabit mekanlar olarak görülmemişlerdir. Mahallelerin, kentlerle ilişkileri fiziksel ve sosyal özellikleri bakımından farklı biçimlerde tanımlanmış; sakinlerinin yaşadıkları yere atfettikleri anlamlar ve mahalleler arasında farklılaşan yaşam biçimleri irdelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada, mahalleye bağlılık olgusu, kent kimliği ile ilişkisi içinde irdelenmeye çalışılmıştır. Alan araştırması- İzmit'in, Ali Kahya Mahallesi'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 88 erkek 73 kadın olmak üzere toplam 161 kişi katılmıştır. Tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen tüm katılımcılara Günlük Yaşam Alanlarına İlişkin Memnuniyet Ölçeği, Mahalleye Bağlılık Ölçeği ve Kent Kimliği Ölçeği uygulanmıştır. Mahalleye Bağlılık Ölçeğinde yer alan maddelerin açılımlayıcı faktör analizi ile incelenmesi sonucunda katılımcıların yaşadıkları mahalleye ilişkin geliştirdikleri bağlılık düzeyinin Duygusal Bağlılık, İlgisi ve Sosyal Bağlılık olmak üzere üç temel bağlılık boyutu temelinde açıklandığı görülmüştür. Aşamalı çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre Mahalleye Bağlılık düzeyine katkısı olan değişkenlerin sırasıyla mahallede yaşamaktan memnuniyet, mahallede yaşama süresi, mahalle sakinleriyle ilişkilerden memnuniyet, sokaktaki yaşamdan memnuniyet, cinsiyet ve son olarak İzmit Kent Kimliği olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar ilgili literatür kapsamında tartışılmış, gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar kelimeler:** Mahalleye bağlılık, duygusal bağlılık, yer kimliği, Kent kimliği, İzmit-Türkiye

### Abstract

From the view point of environmental and community psychology perspectives, neighborhood is not only conceptualized as a constant spatial unit which has sharp, impermeable geographical borders. Within the psychological view, there are several areas of application currently receiving considerable attention in research and policy development. One is the domain of physical and social relations of the neighborhood with the city. The other is the research has been devoted to the understanding of meanings of the neighborhood which are attributed by the inhabitants. Moreover, another remarkable research domain is the inquiry of different life styles of inhabitants among different neighborhoods. The aim of the present study was to explore the neighborhood attachment in relation to urban-related identity. A field research was conducted in Alikahya neighborhood, Izmit, Turkey. The sample consisted of 161 participants (88 males, 73 females). The participants were selected by a random sampling method. All participants were asked to fill out a questionnaire including several questions related to socio-demographic variables; questions related to spatial experience; questions related to Satisfaction with Several Domains of Daily Life; Neighborhood Attachment Scale and Izmit Urban-Related Identity Scale. A principal component analysis yielded three factors that explained 52.1 % of the total variance. The findings of multiple regression analysis showed that satisfaction with living in the neighbourhood, the length of residence in the neighborhood, satisfaction with social life in the neighborhood, satisfaction with the street life, gender and the urban-related identity are the significant predictors of neighbourhood attachment. The findings were discussed on the basis of related literature and given cultural context.

**Key words:** Neighborhood attachment, emotional attachment, place identity, urban-related identity, Izmit-Turkey

Son yıllarda bazı teorisyenlere göre ekonomik ve politik boyutlarda yaşanan küreselleşme sürecinin ve modernitenin, insan ve çevre etkileşiminde “yer duygusunu” ve “otantik çevreleri” yok ettiği yönündeki tartışmalar (Giddens, 1994; Relph, 1976), sosyal bilimlerde “yere bağlılık” konusunun artan bir ilgiyle karşılanma sına neden olmuştur. “Çevre psikolojisi, coğrafya, mimarlık, tasarım ve planlama” gibi birçok farklı disiplin tarafından çalışılan “yere bağlılık” konusu, insanın mekânla kurduğu ilişkinin sorgulanması ve içinde yaşadığı çevreyle tıpkı diğer insanlarla veya nesnelere kurduğu biçimde özgün bir ilişki kurduğunun anlaşılması açısından büyük bir öneme sahiptir (Göregenli, 2010).

Yere bağlılık, genellikle insanların yaşadıkları veya ilişki kurdukları fiziksel çevrelerine yönelik duygusal bağlılıklarını ifade eder (Hummon, 1992; Low, 1992). Bu bağlamda “yer”, kavramsal olarak hem ikamet edilen alanları (ev, konut, mahalle, kent vb.) hem de dinlenme veya eğlence için gidilen yerleri (doğa, yazlık evler, ormanlar, vb.) doğal ve yapılandırılmış çevreleri içeren geniş bir anlama sahiptir (Lewicka, 2010).

Çevre ve topluluk psikolojisi alanlarında, insanların mekânla olan ilişkilerini veya mekâna bağlılıklarını ifade eden ve kavramsal olarak farklılıkları konusunda sözbirliğine varılmamış pek çok kavram vardır (Hidalgo ve Hernandez, 2001). Bu kavramlardan bazıları şunlardır: “Topluluk bağlılığı” (*community attachment*) (Sanson, 1974), “Yere bağlılık” (*place attachment*) (Gerson ve ark., 1977), “Yer Kimliği” (*place identity*) (Proshansky, 1978), “Yer bağlılığı” (*place dependence*) (Stokols ve Shumaker, 1981), “Yer duygusu” (*sense of place*) (Hummon, 1992). Bazı araştırmacılar söz konusu kavramlardan bir tanesini diğerlerini de kapsayacak şekilde jenerik bir kavram olarak kullanmaktadırlar. Örneğin Lalli, (1992) yer bağlılığını yer kimliğinin bir parçası olarak ele alır; Brown ve Werner ise (1985) bağlılık ve kimlik kavramlarını eş anlamlı olarak kullanmaktadır (Hidalgo ve Hernandez, 2001).

### **Yere Bağlılık - Mahalleye Bağlılık**

İnsanların mekana bağlılıkları çeşitli ölçeklerdeki mekanlar aracılığıyla incelenmiş, bazen bir oda, bir apartman dairesi gibi mikro mekânlar araştırma konusu olabilirken bazen de mahalle, bölge, şehir veya ülke gibi makro mekanlar olabilmektedir (Cuba ve Human, 1993; Low ve Altman, 1992). Farklı ölçeklerdeki mekanlara bağlılığın anlaşılmasına imkân taniyacak bu çeşitliliğe rağmen, çevre psikolojisi alanında “yere bağlılıkla” ilgili yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu orta ölçekli bir mekân olan “mahalleyi” ele almaktadır. Çok az bir kısmı evi ve sadece birkaçı da kent ve kentten daha büyük ölçekli mekânları ele almıştır (Hidalgo ve Hernandez, 2001). Dolayısıyla literatürde aynı araştırmada

farklı boyutlardaki mekânlara ilişkin bağlılıkları anlamaya çalışan araştırma sayısı oldukça azdır.

Literatürde farklı ölçeklerdeki mekanlarla yapılan araştırmalara bakıldığında, Hidalgo ve Hernandez’in (2001) ev, mahalle ve kente bağlılık düzeylerini karşılaştırdıkları çalışmaları öne çıkmaktadır. Bu araştırmada katılımcıların duygusal açıdan en az bağlı oldukları mekânın mahalleleri olduğu bulunmuştur. Bu araştırmada ev, mahalle ve kente bağlılık düzeyleri arasında gözlemlenen U şeklindeki dağılıma, Lewicka’nın (2010) ev, apartman, mahalle, kent bölgesi ve kente bağlılık düzeylerini karşılaştırdığı araştırmasında da rastlanmaktadır. Benzer şekilde katılımcıların en düşük bağlılık düzeylerinin mahallerine yönelik olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra mahalle, kent ve ülke bağlılığının karşılaştırıldığı Lewicka’nın (2007; 2008) araştırmalarında ise katılımcıların kente bağlılıklarının, mahallelerine ve ülkelerine olan bağlılıklarına kıyasla daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Lewicka’nın (2005) daha küçük ölçekli kentlerde gerçekleştirdiği bir diğer çalışmasında ise katılımcıların mahallelerine bağlılıklarının, kente bağlılıklarına kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Shamai ve İlatov (2005) tarafından İsrail’de yaşayan göçmen gruplar ve İsrail’in yerlileriyle gerçekleştirilen bir çalışmada, kente, bölgeye ve ülkeye duyulan bağlılık açısından katılımcılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Mekânın değişen boyutları ile yere bağlılık arasındaki ilişkileri yansıtan bu farklı bulgular, yere bağlılık kavramının sadece mekanlarla kurulan duygusal ilişkiyi anlatmadığını, yere bağlılık kavramının değişen mekân ölçeklerine göre nasıl farklılaştığının dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Galster (2001) mahalleleri niteleyen bir takım özellikleri gruplandırmıştır. Bunlar, *yerleşim yerlerinin ve yerleşim dışındaki alanların yapısal özellikleri* (binaların malzemeleri, bu alanların boyutları, yerleşimin sıklığı), *mahalle sakinlerinin demografik özellikleri* (yaş, etnik köken, toplumsal statü, aileyi oluşturan kişi sayısı vb.), *ekolojik özellikler* (su kaynakları, çevre kirliliğinin boyutu, yeşil alanlar), *sosyal etkileşim düzeyi* (komşuluk ilişkileri, yerel aktivitelere katılım) ve *duygusal özelliklerdir* (mekanla özdeşleşme, bölgenin veya yapıların tarihi anlamı). Galster’a (2001) göre farklı kentsel alanlar olan mahallelerin çeşitli özellikler etrafında tanımlanmaları, mahallelerin sosyal ve fiziksel olarak yaşadıkları değişim ve dönüşüm sürecini daha görünür ve anlaşılır kılmaktadır. Ayrıca bu çok boyutlu nitelermelerle mahalleler, sadece coğrafi açıdan belirli sınırlara sahip sabit mekanlar olarak algılanmamakta, kendi içlerinde ve bağlı oldukları kentlerle kurdukları sosyal etkileşimlere bağlı olarak, sakinlerinin yaşadıkları yere attettikleri anlamların ve mahalleler arasında farklılaşan yaşam biçimlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

Literatürde yere bağlılığı açıklayan araştırmaların bağımsız değişkenler olarak sosyo-demografik, sosyal ve fiziksel değişkenler üzerinde durdukları görülmektedir (Lewicka, 2010). Sosyo demografik faktörler arasında “bir yerde yaşama süresinin”, bireylerin o yere olan bağlılıklarını önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur (Kasarda ve Janowitz, 1974; Sampson, 1988). Bir yerde daha uzun süre yaşayan insanlar, o yere ilişkin daha büyük bir bağlılık hissetmektedirler. Yere bağlılık üzerinde yaşama süresine benzer bir etki yaratan diğer bir sosyo demografik faktöre yaşdır. Bir yerde uzun bir süredir yaşıyor olmak genellikle yaşça da büyük olmayı gerektirdiği için söz konusu bu iki değişkenin yere bağlılık düzeyi üzerindeki etkileri çoğu zaman ayırt edilememektedir. Sabitlik veya bir yerde uzun süre ikamet etmek, farklı bir bakış açısıyla “mekansal hareketlilik” ve “yere bağlılık” arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmalarda da ele alınmıştır (Cuba ve Human, 1993; Fried, 200; Gustafson, 2001). Ait olduğumuz gruplardan farklı insanların oluşturduğu gruplarla ilişkilerimiz, etnik arka planımız vb. özelliklerimiz, nerede “evde” hissettiğimizi, nerede “dışarda” hissettiğimizi ve nereye gitmek isteyip istemeyeceğimizi etkilemektedir (Hopkins ve Dixon, 2006; Hopkins, Reicher ve Harrison, 2006). Amerika’da zorunlu göç eden gruplarla göç öncesinde ve sonrasında görüşmeler yapan Fried (1982), zorunlu göçlerin bir yerdeki yaşama sürekliliğini bozduğunu ve insanların topluluk duygularını yitirmelerine sebep olduğunu dile getirmiştir. Fried’a (2000) göre yere ve topluluğa bağlılık, bireyin sosyal ilişkileri içerisinde köklenmektedir ve birçok insan topluluk bağlılıkları içerisindeki sürekliliğe ihtiyaç duymaktadır. Bu anlamda bir yerde yaşama süresi arttıkça, o yere olan bağlılık ve o yerdeki topluluğa aidiyet hissi artmaktadır. Cuba ve Human (1993) ise yere bağlılığın, göç etmenin kendisinden ziyade göçmenlerin yaşlarına bağlı olarak farklı anlamlandırıldığını belirtmişlerdir. Genç göçmenler, göç ettikleri yere bağlılıklarını ifade ederken daha çok arkadaşlık ilişkilerine, aile ve duygusal anlamlara değinmişlerdir. Buna karşılık yaşça daha büyük olan göçmenlerin yere bağlılıklarını, yeni evlerinden memnuniyetleri ve bu yerin göç etmeden önce yaşadıkları yere kıyasla sahip olduğu avantajları üzerinden betimledikleri görülmüştür (Lewicka, 2010).

Diğer bir sosyo demografik değişken olan evin mülkiyet durumu da yere bağlılığı açıklayan önemli bir faktördür. Brown ve arkadaşları (2003), ev ve mahalleye ilişkin bağlılık düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, bir yerde ev sahibi olmanın ve uzun bir süredir o yerde ikamet etmenin, yere bağlılık duygusunu yükselttiğini belirtmiştir. İnsanların yaşadıkları yere bağlılıklarını etkileyen en önemli sosyal değişkenler ise, güvenlik hissi ve sosyal bağlar/bağlılıktır (Lewicka, 2010). Sosyal etkileşim, iki ya da daha fazla sakinin aralarındaki ilişkinin yoğunluğunu arttıran, formel (aktif, planlı) ya da infor-

mel (plansız, tesadüfi) sosyal olanaklar olarak tanımlanabilir (Karakuş ve Göregenli, 2008). Sosyal bağlar çok çeşitli şekilde ifade edilebilir; komşuluk ilişkileri ve mahalledeki arkadaş sayısı (Buckner, 1988; Glyn, 1986), tesadüfi sosyal karşılaşmalar (Fleming, Baum ve Singer, 1985); mahalledeki sosyal aktivitelere katılım ve bu aktivitelerin sıklığı (Kasarda ve Janowitz, 1974); mahalle sakinleriyle olan ilişkilerin yüzeysellik ve derinlik açısından özellikleri gibi (Lewicka, 2005; 2010). Güvenlik duygusu ise, kişinin mekânla olan ilişkisinde öznel olarak geliştirdiği ve kendisini o yerde ne ölçüde güvende hissettiğiyle ilişkilidir. Brown ve arkadaşları (2003), yaşadığı mahallede kendini güvensiz hissedene, suç işlenmesinden korkan ve mekâna yönelik kişisel ve kişiler arası yaşantılar açısından kontrol isteği duyan bireylerin, yere bağlılıklarının daha düşük olduğunu belirtmiştir. Kültürlerarası alanda çalışan Gifford ve arkadaşları (2009), mekânın değişen boyutlarının (mahalleden, ülkeye kadar genişleyen ölçekte), mekâna ilişkin sahip olunan güvenlik algısıyla negatif yönde doğrusal bir ilişkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Mekânların ölçekleri büyüdüğü oranda mekâna yönelik güvenlik duygusu da azalmaktadır. Diğer bir deyişle katılımcıların yaşadıkları yere ilişkin çevresel tehdit algıları arttıkça, mekânda kendilerini güvende hissetmemeye ve mekân üzerindeki kontrol hislerini kaybetmeye başlamaktadırlar. Bu durum, bireylerin yere bağlılık düzeylerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Benzer bir sonuç elde eden Liberman, Trope ve Stephan (2007) mekânların yaşam çevresinden uzaklaştıkça, daha homojen ve daha soyut olarak algılandıklarını ifade etmişlerdir.

Yere bağlılık düzeylerini farklılaştıran çevresel değişkenler ise, mekânın mimari açıdan ayırdediciliği (Wilson-Doenges, 2000), estetik olarak beğenilen yapıların miktarı, yeşil alanların genişliği gibi yerin fiziki ve mimari yapısından kaynaklanan özelliklerdir. Bir yerin bu özelliklere sahip olması ve o yerin sakinleri tarafından bu özelliklerin olumlu yönde değerlendirilmesi, söz konusu yere bağlılık düzeyinin artmasına neden olmaktadır (Bonaito ve ark., 1999).

### Yere Bağlılık - Kent Kimliği

Yere bağlılık, insanların mekânlarla etkileşimlerinde genel olarak paylaştıkları bir eğilimi ve mekâna yönelik yaşadıkları duygusal bağı ifade etmektedir. Yer kimliği ise, insanın mekânla olan deneyiminde ve mekâna yönelik bağlılığının gelişiminde, aidiyet ve kendileme sürecine işaret ederek, yer ve yere ilişkin anlamların benlik kavramının bir parçası haline gelmesini ifade eder. Proshansky (1978) yer kimliğini, insanın çevresiyle (doğal ve yapılandırılmış çevre) ve diğer insanlarla ilişkilerinde beklentileri, tercihleri, duyguları ve değerleri tarafından belirlenen, yerin ve kişinin kimliğini kendi yapısında birleştiren karmaşık bir olgu olarak tanımlar.

Korpela (1989) ise yer kimliğinin oluşabilmesi için bir yere ait olma hissini yaşanmasını gerekli görürken, bu hissini yer kimliğinin tek boyutu olmadığını da belirtmektedir. Yer kimliği ve yere bağlılık kavramları insan ve mekân etkileşiminin anlaşılması açısından birlikte değerlendirilmesi gereken temelde farklı kavramlardır. Örneğin bir kişi, bir yerde yaşamaktan hoşlandığı veya buradaki komşuluk ilişkilerinden memnun olduğu için kalmaya karar vermiş olabilir, bağlılık hissedebilir ama bu yeri kendi kimliğinin bir parçası olarak hissetmeyebilir. Başka biri ise, kendisini başka bir yere ait veya özdeş hissederken; yaşadığı yere yüksek düzeyde bağlılığa sahip olmayabilir. Göregenli (2010), yer kimliğinin kavramsallaştırılmasında sadece bireysel boyutların vurgulanmadığını belirtmiştir. Mekâna bağlılık ve aidiyet duygusu tek taraflı bireysel bir oluşum değildir; kişiler, kimlikler ve mekânlar arasındaki karşılıklı etkileşim kolektif bir oluşumu gerektirmektedir. Bu bağlamda mahalleye kıyasla daha geniş bir mekân ölçeği olarak kente bağlılığın anlaşılması, kent kimliği ve topluluğa bağlılık duygusu kavramlarının birlikte düşünülmesini zorunlu kılmaktadır.

Kent kimliğinin, bireysel benliğin, sosyal kimliklerin ve diğer yer kimliklerinin, kentsel mekânlarla kurulan ilişkiler boyunca oluşan karmaşık deneyimlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Kent bireysel deneyim zenginliğinden ortaya çıkan genel semboller bütünüdür (Bell, Fisher ve Loomis, 1978; Lalli, 1992). Bu anlayış salt kentsel mekânların deneyimlenmesi sonucunda yaşanan çevresel bir algıyı değil; kişi, grup, topluluk ya da alt kültürler düzeyinde özne ve bağlamsal bir sürekliliği yansıtmaktadır. Tıpkı bireysel kimliklerin inşa edilme sürecinde “biz ve onlar” ayrımında olduğu gibi, kentsel kimlikler de “burası ve orası” ayrımı üzerinden inşa edilir (Göregenli, 2010).

Lalli (1992) kent kimliğinin çok boyutlu yapısına dikkat çekerek, kimliğin oluşumunda karşılaştırma, aşinalık, bağlılık, geçmiş ve gelecek alt boyutlarını kavramsallaştırmıştır. Kent kimliğinin oluşmasında ilk aşama, bireylerin ya da grupların kendi kentlerini diğer kentlerden ayırıcı ve farklılaştırıcı özelliklerini değerlendirmeleridir. İkinci aşama olan süreklilik boyutu ise, bireyin kendi kentine ilişkin deneyimlerinin sembolleştirilmesi ve kentin biyografisi ile kendi geçmişi arasında bağlantı kurulmasıyla oluşan kişisel geçmiş boyutunu içermektedir. Bunun ardından kente bağlılık, köklülük ve aidiyet duygusunun oluşmasıyla gelişen, evinde olma duygusunu ifade eder. Aşinalık ve buna bağlı olarak orada olmayı isteme, kente ilişkide bir taahhüt anlamına gelmektedir. Lalli'nin kavramsal çerçevesinden hareketle Göregenli (2005) tarafından İzmir'de yer kimliği ve kente bağlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya göre katılımcıların kente bağlılık ve kent kimliği düzeylerinin, kentteki geçmiş, bugün ve

geleceklerine ilişkin algıladıkları sürekliliğe bağlı olarak farklılaştığı görülmüştür. İzmir'in yerlileri, büyük ölçüde aidiyet faktörüne daha olumlu tepkiler verirken, İzmir'e sonradan gelmiş olanlar, kentin geçmişi ile kendi geçmişleri arasında bu denli güçlü bir bağ kuramamaktadırlar (akt. Göregenli, 2010). Bireyler yaşadıkları yerlerde komşularıyla ailevi, kültürel, toplumsal ve kişisel boyutta bir çok ilişki yaşamaktadır. Bu bağlar ve etkileşimler insanlar ve yerler arasında kişisel, özel ilişkiler oluşturabildiği gibi, evin ve sokağın ötesinde, bir topluluğa veya bir gruba ait olma hissini de oluşturabilmektedir (Fried, 2000). Bu anlamda topluluk bağlılığı, yere bağlılıkla birlikte oluşan, bireyin kendisini içinde yaşadığı topluluğun bir parçası olarak görmesi veya bu topluluğa ilişkin duygusal bağlılığa sahip olması anlamına gelmektedir (Hummon, 1992). Literatürde topluluk duygusuyla ilgili olan çalışmalar, yere bağlılık ve yer kimliği olgusunun anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Topluluğa bağlılık ve zorunlu göç literatürü, insanların gönüllü olarak buldukları yerleşimlerle kurdukları güçlü duygusal bağların, geçici olarak yerleştikleri bölgeye aynen aktarılamadığını, bir yerde zorunlu olarak bulunmanın ileriki dönemlerde mekana bağlılığı azalttığını ortaya koymaktadır (Williams ve ark., 1992). Göçmenlikle ilgili olarak Hidalgo ve arkadaşlarının (2001) araştırma sonuçlarına bakıldığında, yerli katılımcıların hem yere bağlılık hem de yer kimliği düzeylerinin daha yüksek olduğu ve üç alanda da (mahalle, şehir ve ada) göçmenlerden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra yerli katılımcıların yere bağlılık ve yer kimliği açısından puanları arasında çok küçük bir farklılık bulunmaktadır; ancak göçmenlerdeki yere bağlılık düzeyinin yer kimliği düzeyinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Göçmenlerin farklı alanlara yönelik olarak geliştirdikleri bağlar, yerli katılımcılarda da olduğu gibi, benzer bir örüntü sergilemektedir. Bir diğer deyişle; hem göçmenler hem de yerli katılımcılar mahalle, şehir ve ada ölçeklerinde birbirine yakın bağlılıklara sahiptirler. Bu sonuç araştırmacıların dikkatlerini, analiz edilen fiziksel çevre ile ilişki içindeki karakteristiklere yönlendirmiştir. Sonuç olarak araştırmacılar, en azından yerli olmayan katılımcılar için yere bağlılığın, yer kimliğinden daha önce geliştiğini ortaya koymaktadırlar.

Yukarıda özetlenen kavramsal çerçeveden hareketle araştırmamızda, mahalleye bağlılığı etkileyen değişkenler, kent kimliğini etkileyen değişkenler ve kent kimliği ile mahalleye bağlılık ilişkisi anlaşılmasına çalışılacaktır.

## Yöntem

### Örneklem

Araştırmaya İzmir'in Alikahya Mahallesi'nde yaşamakta olan toplam 161 kişi (88 erkek ve 73 kadın)

katılmıştır. Tüm katılımcılar tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiştir. 18-34 yaş aralığında olduğunu belirten katılımcıların sayısı 73 (%46.2), 35-54 yaş grubunda olduğunu dile getiren katılımcıların sayısı 65'tir (%41.1). 20 katılımcı (%12.4) 55 yaş ve üzerinde olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların 18'i (%11,3) okuryazar, 65'i (%40.6) ilkokul, 26'sı (%16.4) ortaokul ve 50'si (31.4) lise ve üstü bir okuldan mezun olduklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%66) Karadeniz Bölgesi doğumludur, 36 katılımcı (%23.5) İzmit doğumlu olduğunu dile getirmiştir. Diğer 16 katılımcı (%10.5) ise Türkiye'nin diğer bölge ve şehirlerinden İzmit'e gelen katılımcılardır. 5 yıl ve daha kısa süredir mahallede yaşayan katılımcıların sayısı 31 (%19.4), 6-15 yıldır yaşayanların sayısı 36 (%22.5), 16-21 yıldır yaşayanların sayısı 28 (%17.5) ve 22 yıl ve daha uzun süredir yaşayanların sayısı 65 (%40.6) tir. İzmit'te 5 yıl ve daha kısa süredir yaşamakta olan katılımcıların sayısı 13 (%8.1), 6-15 yıldır yaşayanların sayısı 33 (%20.5), 16-21 yıldır yaşayanların sayısı 36 (%22.4) ve 22 yıl ve daha uzun süre boyunca İzmit'te bulunan katılımcıların sayısı 79 (%49.1) tir. Katılımcıların 32'si kiracı (%20), 121'i (%75.6) ev sahibi olduklarını, 7'si (%4.4) lojmanda yaşadıklarını dile getirmiştir. Araştırmamıza konu olan Ali Kahya Mahallesiyle ilgili kısa bilgi aşağıda sunulmuştur.

**Alikahya Mahallesi.** İzmit'in doğusunda ve kent merkezinin 10 km. uzağında bulunan Alikahya beldesi, özellikle 1970'li yıllardan sonra, sanayinin bölgeye yatırım yapması ile göç almaya başlamış ve nüfusu 1985 verilerinde 2400'lerde iken bugün 25.000'i aşmıştır. Bir yerleşimin kırsal alandan sanayi alanına dönüşümü için çok kısa olan bu süreçte, çok farklı bölgelerden gelen mahalle sakinlerinin yaşam alanına dahil edilebilmesi için, belde, konutların yanı sıra, eğitim, sağlık, dini yapılar ile desteklenmiştir. Tüm bu değişimlere rağmen, beldenin meydanında yapılan gözlemlerde, mahalle sakinlerinin büyük ölçüde kırsal yaşam alışkanlıklarını sürdürdükleri, kadınların iş yaşamına nadiren katıldıkları, sanayide çalışan erkeklerin yoğunluğuna rağmen, var olan tüm toprak parçalarında tarımsal küçük ölçekli tarımsal faaliyet sürdürüldüğü gözlenmiştir (Bilgiç, Kösten ve Duygun, 2011).

### **Veri Toplama Araçları**

Araştırmanın amaçları doğrultusunda bu araştırma için, benzer araştırmalarda kullanılmış soru formları da (Comstock ve ark., 2010; Göregenli ve Karakuş, 2008; Lalli, 1992; Lewicka, 2010) dikkate alınarak hazırlanan bir soru formu kullanılmıştır. Soru formunun alt bölümleri aşağıda sunulmaktadır.

**Sosyo-Demografik Sorular.** Bu bölümde katılımcılara cinsiyet, yaş, meslek, eğitim düzeyi, doğum yeri ve kentte ve mahallede yaşama süresi sorulmuştur.

**Günlük Yaşam Alanlarına İlişkin Memnuniyet Ölçeği.** Katılımcıların yaşadıkları mahalleden, kentten, İzmitlilerle ve mahalle sakinleriyle ilişkilerinden, sokaktaki yaşamdan, genel yaşamdan ve yerel yönetimden memnuniyet düzeyleri hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan 5'li Likert tipi sorulardır (Göregenli ve Karakuş, 2008). Örnek maddeler, "Bu kentte yaşamaktan genel olarak memnunum" ve "Hayatımdan genel olarak memnunum" olarak sıralanabilir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .74'tür.

**Mahalleye Bağlılık Ölçeği.** Araştırmanın amaçları doğrultusunda bu araştırma için benzer araştırmalarda kullanılan soru formları da (Comstock ve ark., 2010; Lewicka, 2010) dikkate alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş bir ölçek kullanılmıştır. Lewicka'nın (2010) Yere Bağlılık Ölçeği'nden (Place Attachment Scale) 16 madde, Comstock ve arkadaşlarının (2010) Bireysel-Kolektif Fayda Ölçeği'nden (Individual-Collective Efficacy Scale) 4 madde seçilerek toplam 20 maddeden oluşan bir "Mahalleye Bağlılığı Ölçeği" hazırlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .89'dur.

**İzmit Kent Kimliği Ölçeği.** Bu bölümde Lalli'nin (1992) Kent Kimliği ölçeği kullanılmıştır. Lalli'nin ölçeği toplam 20 maddeden oluşan Likert tipi bir tutum ölçeğidir ve "tamamen karşıyım"dan "tamamen katılmıyorum"a doğru giden 5'li bir skalada değerlendirilmektedir. Ölçeğin, Göregenli (2005) tarafından geçerlik güvenilirlik çalışmaları yapılmış ve Göregenli ve Karakuş (2008) tarafından da kullanılmıştır.

Ölçeğin 5 alt boyutu bulunmaktadır. Bu beş alt boyut: karşılaştırma, bağlılık/aidiyet, aşinalık, geçmiş ve gelecek alt boyutlarıdır. Bu çalışma için var olan bu beş boyuttan araştırmanın amaçlarına uygun olan maddeler seçilmiş ve ölçeğin kısa formu oluşturulmuştur. İzmit Kent Kimliği Ölçeği'nde beş alt boyuttan seçilen toplam 9 madde yer almaktadır ve iç tutarlılık katsayısı .84'tür. Karşılaştırma boyutunda yer alan maddeler 21. ve 22. maddelerdir. Bağlılık alt boyutunu oluşturan maddeler ise 23. ve 24. maddelerdir. 25. ve 26. maddeler geçmiş boyutunda yer almakta, 27. ve 29. maddeler de aşinalık alt boyutunu oluşturmaktadır. Gelecek alt boyutu 28. madde ile temsil edilmiştir. Ölçekte yer alan tüm maddeler Tablo 1'de sunulmuştur.

### **İşlem**

Uygulama, alan araştırması, görüşme teknikleri ve soru formunun içeriği hakkında eğitim alan Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü ve Kocaeli Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğrencileri tarafından katılımcılarla yüz yüze görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan kişilere, araştırmanın amacına ilişkin kısa bir bilgi verilmiş ve araştırmaya katılmaları konusunda onayları alındıktan sonra uygulamaya geçilmiştir. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık olarak 15-20 dakika



sürmüştür. Katılımcılardan kimliklerine ilişkin bilgiler istenmemiştir.

### Bulgular

#### **Mahalleye Bağlılık Ölçeğinin Faktör Yapısı**

Mahalleye Bağlılık Ölçeği'nin geçerliğini sınamak amacıyla ölçekte yer alan 20 maddeye Varimax rotasyonu kullanılarak temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öz değeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın %52.1'ini açıklayan 3 faktör ortaya çıkmıştır. Toplam varyansın %26.70'ini açıklayan birinci faktör (madde 2, 1, 4, 3, 10, 6, 15, 19, 7) "Duygusal Bağlılık" olarak adlandırılmıştır. İkinci faktör (madde 9, 11, 14, 5, 8) toplam varyansın %12.73'ünü açıklamaktadır ve "İlgi" olarak adlandırılmıştır. Toplam varyansın %12.73'ünü açıklayan üçüncü faktör (madde 18, 16, 17, 13, 12, 20) "Sosyal Bağlılık" olarak adlandırılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Mahalleye Bağlılık Ölçeğinin açıklayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen üç faktörlü yapısının uygun olup olmadığını araştırmak üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen üç adet düzeltme indeksine bağlı olarak, "Duygusal Bağlılık" alt faktörünün gözlenen değişkeni olan 2. ve 3. maddeler aynı zamanda "İlgi" alt faktörünün de gözlenen değişkenleri; "İlgi" faktörünün gözlenen değişkeni olan 11. madde ise aynı zamanda "Duygusal Bağlılık" alt faktörünün de bir gözlenen değişkeni

olarak tanımlanmıştır. Modelde gerçekleştirilen üç düzeltme, toplamda Ki-kare değerinde 48.44'lük bir düşüşe yol açmıştır ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ( $p = .000$ ).

Modele eklenen bu ilişkiler sonrasında üç faktörlü çözümlemenin, uyum indeksleri açısından anlamlı olduğu ortaya konmuştur [ $\chi^2(20, n = 161) = 268.76, p = .000$ ; RMSEA = .06, GFI = .86, AGFI = .82, CFI = .97 NNFI = .93]. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı ( $\chi^2 / sd = 1.64$ ) 3 değerinin altındadır. Ayrıca, modeldeki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel açıdan anlamlıdır.

#### **Ölçekler Arası İlişkiler**

Elde edilen Pearson korelasyon değerlerine göre, "Mahallede yaşamaktan memnuniyet" madde puan ortalaması ile Mahalleye Bağlılık ölçeği alt boyutları arasında: Duygusal Bağlılık (.75), İlgi (.61) ve Sosyal Bağlılık (.38) ile olumlu yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bununla birlikte "Mahallede yaşamaktan memnuniyet" madde puan ortalaması, "Mahalle sakinleri ile yaşamdan memnuniyet" (.67) ve "Sokaktaki yaşamdan memnuniyet" (.70) madde puan ortalaması ile olumlu yönde ilişkilidir. Korelasyon değerlerinde dikkati çeken bir diğer bulgu ise "İzmit Kent Kimliği" ölçek toplam puan ortalamasının Duygusal (.46), İlgi (.38) ve Sosyal Bağlılık (.35) alt ölçeği puan ortalaması arasında saptanan anlamlı ve beklenen yöndeki ilişkileridir. Ölçekler arası korelasyonlar ve ölçek ortalama ve standart sapmaları Tablo 3'de verilmiştir.

**Tablo 1.** İzmit Kent Kimliği Ölçeği Maddeleri

<p>Karşılaştırma Alt Boyutu</p> <p>Madde 21. İzmit, herkes tarafından saygın bir kent olarak görülür.</p> <p>Madde 22. Diğer şehirlerle karşılaştırıldığında, İzmit pek çok avantaja sahiptir.</p>
<p>Bağlılık Alt Boyutu</p> <p>Madde 23. İzmit'te kendimi evimdeymiş gibi hissediyorum.</p> <p>Madde 24. İzmit benim bir parçam.</p>
<p>Geçmiş Alt Boyutu</p> <p>Madde 25. İzmit'teki pek çok şey bana geçmişimi hatırlatıyor.</p> <p>Madde 26. İzmit'e içten bir bağlılık hissediyorum; çünkü burasıyla ilgili pek çok anım var.</p>
<p>Aşinalık Alt Boyutu</p> <p>Madde 27. İzmit bana çok tanıdık geliyor.</p> <p>Madde 29. İzmit'te her dolaştığımda kendimi buraya ait hissederim.</p>
<p>Gelecek Alt Boyutu</p> <p>Madde 28. İzmit'in geleceğini merak ediyorum, nasıl bir yer olacağını görmek isterim.</p>

**Tablo 2.** Mahalleye Bağlılık Ölçeği'nin Maddeleri ve Faktör Yapısı

Maddeler	Duygusal Bağlılık	İlgi	Sosyal Bağlılık
02. Bu mahalleyi eleştiren olduğunda savunurum.	.83		
01. Bu mahalleyi seviyorum.	.81		
04. Burada olmadığımında mahallemi özlüyorum.	.78		
03. Bu mahalleden taşınmayı isterim.	.74		
10. Bu mahalle ile gurur duyuyorum.	.70		
06. Kendimi bu mahallere ait hissediyorum.	.68		
15. Buradan hoşlanmıyorum.	.63		
19. Bu mahallede çocuklarınızı diğer yetişkinlere emanet edebilirsiniz.	.61		
09. Kendimi bu mahallere yabancı hissediyorum.		.51	
07. Bu mahallede kendimi güvende hissetmiyorum.	.14		
11. Bu mahalle ile ilgili pek bir bilgim yok.		.81	
14. Bu mahalle ile bağlarımızın koptuğunu hissediyorum.		.58	
05. Bu mahalle ile ilgili herhangi bir konuda bir şey yapmak istemem.		.57	
08. Bu mahalle ile ilgili konularda bilgi sahibiyim.		.54	
18. Bu mahallede insanlar genellikle birbirlerini tanırlar.			.70
16. Benim geçmişim bu mahallededir.			.70
17. Bu mahalledeki insanlar birbirlerine bağlıdırlar.			.64
13. Bu mahallere kök saldığımı hissediyorum.			.58
12. Bu mahallede olup bitenleri bilmek isterim.			.49
20. Bu mahalledeki insanlar aynı değerleri paylaşırlar.			.35
Açıklanan varyans (%)	26.70	12.70	12.70

### Sosyo-Demografik Değişkenler ve Kent Kimliği İlişkisi

Doğum yeri değişkenine göre İzmit Kent Kimliği Ölçeği toplam puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına tek yönlü varyans analizi ile bakılmış ve gruplar arasında ( $F_{2,145} = 4.51, p < .05, \eta^2 = .05$ ) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu gözlenmiştir. Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre İzmitli katılımcıların toplam puan ortalamasının ( $Ort. = 38.11, S = 6.31$ ), Karadenizli katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 33.86, S = 7.56$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Kentte yaşama süresine göre İzmit Kent Kimliği ölçek puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına bakıldığında ise analiz sonuçları, kentte 22 yıl ve daha uzun bir süredir yaşamakta olan katılımcıların Kent Kimliği Ölçeği toplam puan ortalamalarının ( $Ort. = 37.54, S = 6.42$ ), bu kentte 6-15 yıldır yaşayan katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 30.87, S = 7.49$ ) istatistiksel

açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir ( $F_{3,152} = 7.43, p = .000, \eta^2 = .13$ ).

Farklı eğitim düzeyindeki katılımcıların ölçek puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına tek yönlü varyans analizi ile bakılmış ve sonuçlara göre ilkökul mezunu katılımcıların kent kimliği toplam puan ortalamasının ( $Ort. = 36.90, S = 6.45$ ) okuryazar olan ve olmayan katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 32.33, S = 8.91$ ) ve ortaokul mezunu katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 32.37, S = 8.98$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ( $F_{3,150} = 3.45, p < .05, \eta^2 = .06$ ).

### Sosyo-Demografik Değişkenlerle Mahalleye Bağlılık Alt Boyutları İlişkisi

Kadın ve erkek katılımcıların Mahalleye Bağlılık Ölçeği alt boyut puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına bağlantısız örneklem için t testi ile bakılmıştır. Analiz sonuçlarına göre Sosyal Bağlılık alt

Tablo 3. Değişkenler Arası İlişkiler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Mahalleye Duygusal Bağlılık Alt Boyutu	-										
2. Mahalleye İlgili Alt Boyutu	.81**	-									
3. Mahalleye Sosyal Bağlılık Alt Boyutu	.63**	.51**	-								
4. İzmit Kent Kimliği	.46**	.38**	.35**	-							
5. İzmitlilerle İlişkilerden Memnuniyet	.15	.16*	.11	.16*	-						
6. Mahalle sakinleriyle ilişkilerden memnuniyet	.65**	.54**	.43**	.22**	.20*	-					
7. Hayattan genel memnuniyet	.19*	.15	.12	.22**	.17*	.17*	-				
8. İzmit'te yaşamaktan memnuniyet	.18*	.18*	.04	.44**	.12	.20*	.36**	-			
9. Mahallede yaşamaktan memnuniyet	.75**	.61**	.38**	.42**	.17*	.67**	.18*	.36**	-		
10. Sokaktaki yaşamdan memnuniyet	.65**	.48**	.40**	.35**	.16*	.55**	.34**	.23**	.70**	-	
11. Yerel yönetimden memnuniyet	.19*	.10	-.04	.22**	.12	.19*	.37**	.30**	.26**	.37**	-
<i>Ort.</i>	39.60	26.28	23.77	35.27	3.47	4.32	3.76	3.87	4.06	3.87	2.56
<i>S</i>	8.66	5.03	4.93	7.31	1.34	1.20	1.40	1.42	1.33	1.34	1.51
<i>En Düşük</i>	11.00	11.00	12.00	9.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
<i>En Yüksek</i>	50.00	35.00	30.00	45.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

\* $p < .05$ , \*\* $p < .01$



boyutunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ( $t_{153} = -3.017, p < .01$ ). Erkek katılımcıların sosyal bağlılık alt faktör puan ortalamaları ( $Ort. = 24.84, S = 4.85$ ), kadın katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 22.50, S = 4.75$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Farklı eğitim düzeyindeki katılımcıların alt ölçek puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına tek yönlü varyans analizi ile bakılmış ve gruplar arasında Duygusal Bağlılık alt boyutunda ( $F_{3,154} = 2.98, p < .05, \eta^2 = .05$ ) ve Sosyal Bağlılık alt boyutunda ( $F_{3,152} = 2.74, p < .05, \eta^2 = .05$ ) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını anlamak için gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda ilkokul mezunu katılımcıların Duygusal Bağlılık alt boyut puan ortalaması ( $Ort. = 41.39, S = 7.32$ ), lise ve üstü eğitim düzeyindeki katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 37.52, S = 10.32$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Sosyal Bağlılık boyutunda da gruplar arasında benzer bir farklılaşma gözlenmiştir. İlkokul ( $Ort. = 24.52, S = 4.96$ ) ve ortaokul mezunu ( $Ort. = 25.45, S = 4.19$ ) katılımcıların Sosyal Bağlılık puan ortalamaları daha yüksek eğitilmiş katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 22.61, S = 5.22$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır.

Farklı yaş grubundaki katılımcıların ölçek puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde ise gruplar arasında, Sosyal Bağlılık boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu gözlenmiştir ( $F_{2,151} = 4.71, p < .05, \eta^2 = .06$ ). Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; 55 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların puan ortalaması ( $Ort. = 25.73, S = 4.47$ ), 18-34 yaş arasındaki katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 22.47, S = 5.02$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır.

İzmit'in yerlisi ve İzmit'e diğer şehirlerden göç eden katılımcıların alt ölçek puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde ise İlgi ( $F_{2,149} = 5.23, p < .01, \eta^2 = .06$ ) ve Sosyal Bağlılık ( $F_{2,148} = 4.32, p < .05, \eta^2 = .05$ ) alt ölçeği puan ortalamaları gruplar açısından anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Alikahya Mahallesi'nde yaşayan Karadenizli katılımcılar ile İzmitli katılımcıların, İlgi alt ölçeği puan ortalamalarının ( $Ort. = 26.25, S = 4.85; Ort. = 27.58, S = 4.18$ , yukarıda belirtilen sıra ile) Türkiye'nin diğer bölgelerinden İzmit'e göç ederek Alikahya Mahallesi'ne yerleşen katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 22.80, S = 5.88$ ) anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Sosyal Bağlılık alt boyutunda ise, İzmitli katılımcıların puan ortalaması ( $Ort. = 25.36, S = 3.78$ ), diğer bölge göçmenlerinin puan ortalamasından ( $Ort. = 21.06, S = 5.87$ ) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Katılımcıların İzmit'te yaşama süresi ile Mahalleye Bağlılık Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan

ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde ilişkili olup olmadığına bakıldığında ise Duygusal Bağlılık ( $F_{3,156} = 3.24, p < .05, \eta^2 = .06$ ), İlgi ( $F_{3,156} = 2.98, p < .05, \eta^2 = .05$ ) ve Sosyal Bağlılık ( $F_{3,154} = 13.8, p = .000, \eta^2 = .21$ ) alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının İzmit'te yaşama sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları; İzmit'te 22 yıl ve daha uzun bir süredir yaşayan katılımcıların Duygusal Bağlılık alt boyutu puan ortalamalarının ( $Ort. = 41.59, S = 7.65$ ), kentte 6-15 yıldır yaşayan katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 36.75, S = 8.14$ ) anlamlı düzeyde farklılaşımına işaret etmektedir.

22 yıl ve daha uzun süredir kentte yaşayan katılımcıların İlgi alt boyutundan aldıkları puan ortalaması, ( $Ort. = 27.47, S = 4.38$ ) şehirde 5 yıl ve daha kısa süredir bulunan katılımcılar ile 6-15 yıldır bulunan katılımcıların puan ortalamasından ( $Ort. = 24.50, S = 5.03; Ort. = 25.09, S = 5.36$ , belirtilen sıra ile) farklılaşmaktadır. Sosyal Bağlılık boyutunda ise kentte 22 yıl ve daha uzun süredir yaşayan katılımcıların puan ortalamasının ( $Ort. = 25.75, S = 4.05$ ), 22 yıldan daha kısa süredir yaşayan tüm grupların ortalamasından farklılaştığı saptanmıştır: sırasıyla 5 yıl ve daha kısa süredir yaşayan katılımcılar ( $Ort. = 19.92, S = 4.21$ ); 6-15 yıldır yaşayan katılımcılar ( $Ort. = 20.59, S = 4.26$ ); 16-21 yıldır yaşayan katılımcılar ( $Ort. = 23.91, S = 5.24$ ).

Son olarak, katılımcıların Alikahya Mahallesi'nde yaşama sürelerine göre Mahalleye Bağlılık alt boyut puan ortalamalarının da istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır: Duygusal Bağlılık ( $F_{3,155} = 3.56, p < .05, \eta^2 = .06$ ); İlgi ( $F_{3,155} = 4.73, p < .01, \eta^2 = .08$ ); Sosyal Bağlılık ( $F_{3,153} = 20.38, p = .000, \eta^2 = .29$ ). Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonuçları, mahallesinde 5 yıl ve daha kısa süredir yaşayan katılımcıların İlgi alt boyut puan ortalamasının ( $Ort. = 23.44, S = 4.17$ ), mahallesinde daha uzun süredir yaşayan tüm grupların puan ortalamasından anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermiştir: Sırasıyla 6-15 yıldır yaşayan katılımcılar ( $Ort. = 26.66, S = 4.17$ ); 16-21 yıldır yaşayan katılımcılar ( $Ort. = 26.39, S = 4.64$ ) ve 22 yıl ve daha uzun süredir yaşayan katılımcılar ( $Ort. = 27.47, S = 4.53$ ).

Mahallesinde 22 yıl ve daha uzun süredir yaşayan katılımcıların Duygusal Bağlılık alt boyutundan aldıkları puan ortalaması ( $Ort. = 41.60, S = 8.02$ ) ise mahallesinde 5 yıl ve daha kısa süredir yaşayan katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 35.51, S = 10.95$ ) anlamlı düzeyde farklılaşırken; Sosyal Bağlılık alt boyutundan aldıkları puan ortalaması ( $Ort. = 26.14, S = 3.95$ ), bu mahallede daha kısa süredir yaşayan grupların ortalamasından anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır: sırasıyla 5 yıl ve daha kısa süredir yaşayan katılımcılar ( $Ort. = 19.65, S = 4.11$ ); 6-15 yıldır yaşayan katılımcılar ( $Ort. = 21.62, S = 4.82$ ).

### Sosyo-Demografik Değişkenlerle Günlük Yaşam Alanlarına İlişkin Memnuniyet İlişkisi

Kadın ve erkek katılımcıların günlük yaşam alanlarına ilişkin memnuniyet maddelerinden aldıkları puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına Bağılantısız Örneklem için t testi ile bakılmış ve “mahallede yaşamaktan memnuniyet” madde puan ortalamasında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür ( $t_{159} = 2.391, p < .05$ ). Kadın katılımcıların madde puan ortalaması ( $Ort. = 4.33, S = 1.20$ ) erkek katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 3.83, S = 1.42$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır.

Kadın ve erkek katılımcıların “yerel yönetimden memnuniyet” madde puan ortalamalarının da istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ( $t_{159} = 3.487, p < .01$ ). Kadın katılımcıların yerel yönetimden memnuniyet puan ortalamaları ( $Ort. = 3.00, S = 1.41$ ) erkek katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 2.19, S = 1.50$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır.

Alikahya Mahallesi’nde yaşamakta olan İzmitli, Karadenizli ve diğer bölgelerden göç ederek bu mahalleye yerleşen diğer katılımcıların memnuniyet madde puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Sonuçlara göre “İzmit’te yaşamaktan memnuniyet” madde puan ortalamasında gruplar arasında ( $F_{2,152} = 3.99, p < .05, \eta^2 = .05$ ) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu gözlenmiştir. Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre İzmitli katılımcıların madde puan ortalamasının ( $Ort. = 4.44, S = 0.84$ ), Karadenizli katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 3.69, S = 1.51$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır.

İzmit’te yaşama süresine göre memnuniyet madde puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve “mahalle sakinleriyle ilişkilerden memnuniyet” madde puan ortalamasında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu gözlenmiştir ( $F_{3,160} = 2.63, p < .05, \eta^2 = .05$ ). Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, İzmit’te 22 yıl ve daha uzun süre boyunca yaşamakta olan katılımcıların puan ortalaması ( $Ort. = 4.56, S = .93$ ) bu kentte 5 yıl ve daha kısa süredir yaşamakta olan katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 3.77, S = 1.69$ ) ve 6-15 yıldır yaşamakta olan katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 4.06, S = 1.41$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşmıştır.

Mahallede yaşama süresine göre memnuniyet madde puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığını görmek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonucunda “mahalle sakinleri ile ilişkilerden memnuniyet” maddesi ( $F_{3,159} = 2.76, p < .05, \eta^2 = .05$ ) ile “mahallede yaşamaktan memnuniyet” maddesi puan ortalamasında ( $F_{3,159} = 2.75, p < .05, \eta^2 = .05$ ) gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaşma

olduğu saptanmıştır. Scheffe çoklu karşılaştırma testi sonucunda, Alikahya Mahallesi’nde 22 yıl ve daha uzun süredir yaşamakta olan katılımcıların “mahalle sakinleri ile ilişkilerden memnuniyet” madde puan ortalamasının ( $Ort. = 4.54, S = .94$ ) bu mahallede 5 yıl ve daha kısa süredir yaşamakta olan katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 3.81, S = 1.60$ ) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Bununla birlikte 22 yıl ve daha uzun süredir bu mahallede yaşayan katılımcıların “mahallede yaşamaktan memnuniyet” madde puan ortalamasının ( $Ort. = 4.29, S = 1.15$ ) bu mahallede 5 yıl ve daha kısa süredir yaşamakta olan katılımcıların ortalamasından ( $Ort. = 3.48, S = 1.71$ ) istatistiksel açıdan farklılaştığı gözlenmiştir.

### Mahalleye Bağlılığı Yordayan Değişkenler

Mahalleye Bağlılık düzeyini yordayan değişkenleri bulabilmek için, “cinsiyet, eğitim düzeyi, doğum yeri, evin mülkiyet durumu, İzmit’e Bağlılık düzeyi, İzmit’te yaşama süresi, Alikahya mahallesinde yaşama süresi ve memnuniyet madde puan ortalamalarının” bağımsız değişken olarak modele dahil edildiği aşamalı çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4’te verilen sonuçlara göre Mahalleye Bağlılık düzeyini yordamada “mahallede yaşamaktan memnuniyet” madde puan ortalaması regresyon denklemine giren ilk faktör olmaktadır. Mahalleye bağlılık düzeyini en iyi yordayan ikinci faktör “mahallede yaşama süresi” faktördür. Regresyon denklemine giren üçüncü faktör “mahalle sakinleriyle ilişkilerden memnuniyet” madde puan ortalaması, dördüncü faktör “sokaktaki yaşamdan memnuniyet” madde puan ortalaması, beşinci faktör “cinsiyet” ve altıncı faktör ise “İzmit’e Bağlılık” düze-

**Tablo 4.** Mahalleye Bağlılığı Yordayıcı Değişkenler

Yordayıcı Değişkenler	Mahalleye Bağlılık Düzeyi		
	$\beta$	$\beta$	t
Mahallede yaşamdan memnuniyet	2.701	.24*	2.05
Mahallede yaşama süresi	2.967	.17*	2.88
Mahalle sakinleriyle ilişkilerden memnuniyet	3.611	.28***	3.65
Sokaktaki yaşamdan memnuniyet	2.745	.24**	3.10
Cinsiyet	4.449	.14*	2.61
İzmit Kent Kimliği	0.227	.13*	2.16
$R = .805, R^2 = .648$			

\* $p < .05$ , \*\* $p < .01$ , \*\*\* $p < .001$

yidir. Bu altı faktörün toplam varyanstaki sorumluluk oranı %65'tir ve istatistiksel açıdan anlamlıdır ( $F_{6,135} = 39.521, p < 001$ ). Uyarlanmış  $R^2$  değeri ise .63'tür.

### Sonuç ve Tartışma

Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, mahalleye bağlılığın, daha çok mahalle ve mahallelilerle kurulan ilişkilerden etkilendiği söylenebilir. Mahalle, kentin bir parçasıdır ve kent kimliği de kuşkusuz mahalle bağlılığını etkilemektedir. Fakat özellikle mahallelerin, kentlerin periferik bölgelerinde yerleştiği ve kendi içlerinde mekânsal ve sosyal olarak kapalı özellikler gösterdiği durumlarda mahalleye bağlılık, kent kimliğinden ve kentle kurulan ilişkiden daha önemli olabilmektedir. Araştırmamızı gerçekleştirdiğimiz Ali Kahya Mahallesi, İzmit merkezden göreceli olarak uzak, ayrı ve kendi içinde sosyal olarak oldukça homojen özelliklere sahip bir mahalledir. Bu bulgu, araştırmamıza benzer şekilde farklı mekân ölçekleri olarak mahalleye ve kente bağlılığı karşılaştıran Lewicka'nın (2005) araştırma bulgularıyla tutarlıdır. Literatürde yer alan birçok araştırmada kente nazaran daha yüksek bir bağlılıkla karakterize olan mahalle aidiyeti, mahallenin güvenlik hissine imkân tanınması ve kontrol edilebilir bir mekân olarak algılanmasıyla açıklanmaktadır (Brown ve ark., 2003; Gifford ve ark., 2009; Lewicka, 2005). Bu açıklamaları destekler nitelikte araştırmamızda mahalleye bağlılık ölçeğinin birinci faktörü, katılımcıların mekâna yönelik güvenlik algılarını ve mekâna aidiyetlerini içeren duygusal bağlılık faktörüdür. Kente kıyasla daha küçük ölçekli bir mekân olan mahalleler, sakinleri tarafından daha güvenli, daha tanıdık ve daha kontrol edilebilir veya psikolojik olarak hâkim olunabilir yerler olarak algılandıkları için duygusal olarak daha kolay bağlanılabilen mekânlardır (Keith ve Pile, 1993). Öte yandan Liberman, Trope ve Stephan (2007) kentlerin mahallelere kıyasla daha soyut, daha homojen bilişsel yapılar olarak algılandığını belirtmektedir. Bu anlamda İzmit'e kıyasla Ali kâhya mahallesi, bilişsel olarak sınırları daha belirgin ve daha somut bir mekân olması nedeniyle duygusal olarak kolaylıkla bağlanılabılır bir yer niteliğindedir. Kente bağlılık, kent kimliği ve mahalleye bağlılık düzeyleri arasındaki farklılaşmada, kentlerin fiziksel olarak yüzölçümleri ve nüfus yoğunlukları da oldukça önemlidir. Literatürde nispeten daha büyük ölçekli kentlerle yapılan çalışmalarda nüfus yoğunluğu ve yerleşim düzenliliği nedeniyle kent bölgeleri ve mahalleler arasındaki algılanan sınırların belirsizleşmesi mahalleye bağlılığa izin vermezken, daha belirgin ve daha somut sınırlara sahip olan mekânlar olan kentlere bağlılığın artmasına neden olmaktadır (Hidalgo ve Hernandez, 2001; Lewicka, 2005). Nitekim Göregenli'nin (2005) İzmir'de kent merkezinde, toplu konutlarda ve gecekondü bölgelerinde

yaşayan katılımcıların kente aidiyet düzeyleri arasındaki farklılaşmayı değerlendirdiği çalışmasında da benzer bir sonuç elde edilmiştir. Kent merkezinde yaşayan katılımcıların kente bağlılık düzeyleri, gecekondü bölgelerinde ve kent merkezine fiziksel olarak uzak yaşayan katılımcılara kıyasla daha yüksektir (akt. Göregenli, 2010).

Mahalleye bağlılık düzeyini en iyi açıklayan değişkenlerin, mahallede yaşamdan memnuniyet, mahallede yaşama süresi, mahalle sakinleriyle ilişkilerden ve sokaktaki yaşamdan memnuniyet düzeyleri olduğu görülmüştür. İnsanların yaşadıkları yerde diğer insanlarla kurdukları sosyal etkileşimleri ve bu etkileşimlerle oluşan aidiyet hissini betimleyen sosyal bağlılık olgusu, kaçınılmaz olarak topluluk duygusu ve topluluğa bağlılıkla ilişkilidir (Hummon, 1992). Bu anlamda katılımcıların İzmit'e kıyasla yaşadıkları mahalleye daha yüksek düzeyde bir bağlılığa sahip olmalarında, mahalle yaşamının topluluk duygusunun gelişmesine imkân tanınması da etkili olmaktadır. Literatürde topluluğa bağlılık düzeyi ile, bireylerin bir yerdeki yaşam süreleri arasında doğrusal ilişkili olduğunu belirten bazı çalışmalar mevcuttur (Humon, 1992; Kasarda ve Janowitz, 1974). Araştırmamızda da bu sonuçları destekler nitelikte, İzmit'te 22 yıl ve daha uzun bir süredir yaşayan katılımcıların, 10 yıl ve daha kısa bir süredir İzmit'te yaşayan katılımcılara kıyasla, mahalle sakinleriyle ilişkilerden ve mahallede yaşamdan daha çok memnun oldukları görülmüştür. Ayrıca İzmit'te 22 yıl veya daha uzun bir süredir yaşayan katılımcıların kent kimliklerinin, diğer katılımcılara kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Farklı yaş gruplarından katılımcıların mahalleye bağlılık düzeylerine bakıldığında ise, 55 yaş ve üstündeki katılımcıların, 18 ve 34 yaş grubundaki katılımcılara kıyasla mahalleye sosyal bağlılıklarının daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Literatürde bir yerde ikamet etme süresinin ve yaşıyla yere bağlılık ile topluluğa bağlılık üzerindeki etkilerinin, çoğu zaman birbirinden ayrılmayacak kadar benzer oldukları belirtilmektedir (Kasarda ve Janowitz, 1974; Sampson, 1988). Dolayısıyla İzmit'te daha uzun süredir yaşayan ve yaşça daha büyük olan katılımcılar, mahallerine sosyal olarak daha bağlıdır.

Göçmenlik literatürüyle ilgili olarak bulgular arasında dikkati çeken bir sonuç ise, İzmit doğumlu olan katılımcıların, Karadeniz bölgesinde doğmuş olan katılımcılara kıyasla mahallede yaşamdan memnuniyet düzeylerinin ve kent kimliği, kente bağlılık düzeylerinin daha yüksek olmasıdır. Hidalgo ve arkadaşları (2001) tarafından yerli ve göçmen katılımcıların farklı ölçekli mekânlara (mahalle, şehir ve bölgeye) aidiyet düzeylerinin karşılaştırıldığı bir araştırmada yerli katılımcıların, mahalleye ve kente aidiyet düzeylerinin göçmen katılımcılardan daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Araştırmamız sonucunda, mahalleye göç etmiş gruplardan biri ve nüfus olarak en yüksek oranda olan Karadenizliler'in,

mahalleye bağlılık ve kent kimliği puanlarının, diğer illerden göç etmiş ve homojen bir özellik göstermeyen diğer göçmenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Var olan bu farklılaşma bazı araştırmacılar tarafından “topluluk bağlılığı” üzerinden açıklanmaktadır. Göç etmek gibi, bir yerdeki köklülük ve bağlılık hissinin diğer bir deyişle süreklilik hissinin bozulmasına yol açan eylemler sonucunda topluluk bağlılığı azalmakta ve yeniden güçlenmesi için göç edilen yerde uzun bir süre yaşanması gerekmektedir (Hidalgo ve ark., 2001; Williams ve ark., 1992). Karadenizliler açısından, hemşehrileriyle bir arada bulunma duygusu, süreklilik hissinin göreceli olarak sürdürülmesi anlamına gelebilir. Bu anlamda yere bağlılık, insanların o yere ilişkin sahip oldukları tüm anlamları, geçmiş ve geleceklerini içeren belleklerinden ayrı düşünülemediği için, yaşamlarının büyük bir bölümünü doğdukları yerde geçirmiş olan ve gelecekte de burada yaşamayı planlayan İzmit’li katılımcıların mahalleye ve kente bağlılıklarının diğer katılımcılara kıyasla daha yüksek olması anlaşılır olmaktadır.

Ayrıca mahalleye bağlılık düzeylerinin katılımcıların eğitim düzeyleri açısından da anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu görülmüştür. Yüksek eğitilmiş katılımcılara kıyasla düşük eğitilmiş katılımcılar yaşadıkları mahalleye daha çok bağlıdır. Mahalleye bağlılık alt ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında da benzer şekilde düşük eğitilmiş katılımcıların mahallelerine sosyal ve duygusal açıdan daha bağlı oldukları bulunmuştur. Literatürde insanların eğitim düzeyleri ile yere bağlılıkları arasında doğrudan açıklayıcı bir ilişki bulunmamaktadır. Eğitim durumu tek başına bir bağımsız değişken olarak ele alınmaktansa, gelir düzeyi, evin mülkiyet durumu gibi değişkenler ile birlikte sosyo-ekonomik düzeyi belirleyen bir faktör olarak ele alınmaktadır. Bazı araştırmalarda yüksek sosyo ekonomik düzey ile yere bağlılık arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki söz konusuken (Krannich ve Greider, 1984), diğer bazı araştırmalarda negatif yönlü bir ilişki söz konusudur. Bu bağlamda insanların sahip oldukları farklı sosyo-ekonomik koşulların, yere bağlılık düzeyleri açısından değil de farklı yere bağlılık biçimlerinin oluşması açısından anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğu dile getirilmektedir. Örneğin yüksek sosyo ekonomik düzeye mensup olan katılımcıların (yüksek eğitim durumu, yüksek gelir düzeyi, evin mülkiyetinin kendinde olması) sosyal etkileşimlerinin sadece mahallelerle sınırlı olmaması ve entelektüel ihtiyaçları üzerinden bir bağlılık geliştirmeleri beklenmektedir. Öte yandan daha düşük sosyo-ekonomik düzeye mensup insanlarınsa yaşadıkları yerle, günlük yaşam pratikleri ve gündelik sosyal ilişkiler üzerinden bir bağlılık geliştirecekleri düşünülmektedir (Lewicka, 2005).

Araştırmamızın sonuçlarından hareketle, mahalleye bağlılık düzeyi ile kent kimliğinin ilişkili ama farklı

olgular olduğu söylenebilir. Diğer bir deyişle katılımcıların Alikahya mahallesine bağlılıkları, İzmit’in sahip olduğu düşünülen özelliklerinden bağımsız olarak inşa edilen ve niteliksel olarak kente aidiyetten ve kent kimliğinden farklı bir aidiyeti temsil eden bir ilişkidir. Topluluğa bağlılık duygusunun kişisel ve paylaşılan yanlarıyla ilgili İngiltere’de Durham’da yapılan bir çalışma sonucunda, “kişisel destek duygusu” (topluluğun onu oluşturan kişiler açısından bir kişisel destek kaynağı olduğu duygusu), “kişisel içerilme duygusu” (toplulukta kişisel olarak yer bulma ve güvende olma duygusu) ve “kişisel kapsama duygusu” (topluluğa bağlılık ve topluluğu etkin olarak kapsama duygusu) adlarının verildiği üç kişisel boyut elde edilmiştir. Paylaşılan boyutlar olarak belirtilen diğer grupta ise, “algılanan topluluk angajmanı” (diğer topluluk üyelerinin topluluk yaşamına angaje olduğu duygusu), “algılanan komşuluk” (komşuluğun topluluğun üyeleri içi bir norm olduğu duygusu) ve “algılanan yerleşiklik” (topluluğun üyelerinin yerleşiklik ve güven konusundaki düşünceleri ile ilgili duygular) adı verilen üç boyut bulunmaktadır (Puddifoot, 2003).

Bir yandan bireylerin yaşam doyumlarını ve memnuniyetlerini arttıran bu bağlılık öte yandan sabit ve değişmez bir niteliğe büründüğünde, farklı veya daha geniş ölçekli mekân bağlılıklarının deneyimlenmesine engel oluşturabilmektedir. Mahalleye bağlılık, mahallenin bağlı bulunduğu kentten ve sınırları keskin bir şekilde çevre mahallelerden ayrılan mahallelerde, kendi içinde kapalı ve homojen bir topluluğa aidiyet hissiyle pekişmektedir. Bu konumda olan mahallelerin, kent merkezile olan fiziksel mesafeleri ve orada yaşayan insanların sosyal nitelikleri üzerinden tarif edilen katıksız, homojen bir kimliği üretmesi, aynı veya daha geniş ölçekli bir çok mekân aidiyetinin önemsizleşmesine veya bir tehdit olarak yorumlanmasına neden olabilir. Kentlerin merkezleri ve merkezi mahalleleriyle, periferik bölgelerde yer alan göçmen mahallelerinin fiziksel mesafesi büyüdükçe, benzer oranda sosyal mesafe de artabilir ve kentsel alanların ulaşılabilirliği sosyal olarak da giderek azalabilir.

Talen (1999), yeni kentleşme anlayışlarının, toplulukta aidiyet duygusunu yaratmada mekânı yapılandırmaya yönelik pek çok yanıtlanmamış soruyla dolu olduğunu belirtir. Topluluğa aidiyet duygusu, içinde yaşanan ev ya da mahalleye duyulan bağlılığın ötesinde, bireyin kendisini bir kentli gibi hissetmesini ve topluluğa katılarak, kente entegre olarak, diğeriyle, öteki olarak konumlandıklarıyla bütünleşmesini öngörmektedir. İnsanların bir yerde kendilerini güvende hissettikleri ölçüde o yere bağlandıklarını belirten Gifford ve arkadaşlarının (2009) araştırmasından yola çıkarak, sakinlerinin her bölgesinde kendilerini güvende hissettikleri kentler tasarlanmasının öneminden söz edebiliriz. Dolayısıyla, kent tasarımlarının, kentin farklı bölgelerinde yaşayan



sakinlerinin, çok farklı ölçeklerdeki mekanlara aidiyetlerine olanak sağlayan ve aynı zamanda herkesin kendisini ait hissedebileceği bir bağlılığa imkan veren fiziksel ve sosyal düzenlemelere duyarlı olması gerektiği vurgulanabilir.

### Kaynaklar

- Bell, P. A., Fisher, J. D. ve Loomis, R. J. (1978). *Environmental psychology*. Philadelphia: Saunders Company.
- Bilgiç, E., Kösten, Y. Ö. ve Duygun, G. (2011). *İzmit Belediyesi Üçyol, Alikahya, Akmeşe ve Kuruçeşme mahalle meydanlarının yeniden tasarlanması ve cephe sağlıklılaştırılması projesi için ön inceleme sonuçlarına ilişkin rapor*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi.
- Bonaiuto, M., Aiello, A., Perugini, M., Bonnes, M. ve Ercolani, A. P. (1999). Multidimensional perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in the urban environment. *Journal of Environmental Psychology*, 19, 331-352.
- Brown, B., Perkins, D. D ve Brown, G. (2003). Place attachment in a revitalizing neighbourhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 259-271.
- Comstock, N., L. Miriam Dickinson, L. M., Marshall, J. A., Soobader, M., Turbin, M. S., Buchenau, M. ve Litt, J. S. (2010). Neighborhood attachment and its correlates: Exploring neighborhood conditions, collective efficacy, and gardening. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 435-442.
- Cuba, L. ve Hummon, D. M. (1993). A place called home: identification with dwelling, community and region. *The Sociological Quarterly*, 34, 111-131.
- Fried, M. (1982). Residential attachment: Sources of residential and community satisfaction. *Journal of Social Issues*, 38, 107-119.
- Fried, M. (2000). Continuities and discontinuities of place. *Journal of Environmental Psychology*, 20, 193-205.
- Galster, (2001). On the nature of neighbourhood. *Urban Studies*, 38, 2111-2124.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gifford, R., Scannell, L., Kormos, C., Smolova, L., Biel, A. ve Boncu, S., (2009). Temporal pessimism and spatial optimism in environmental assessment: An 18-nation study. *Journal of Environmental Psychology*, 29, 1-12.
- Göregenli, (2010). *Çevre psikolojisinde temel konular*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Gustafson, P. (2001). Meaning of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 5-16.
- Hidalgo, M. C. ve Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 273-281.
- Hopkins, N. ve Dixon, J. (2006). Space, place, and identity: Issues of political psychology. *Political Psychology*, 27, 173-185
- Hopkins, N., Reicher, S. ve Harrison, K. (2006). Young people's deliberations on geographic mobility: Identity and cross-border relocation. *Political Psychology*, 27, 227-245.
- Hummon, D. M. (1992). Community attachment: Local sentiment and sense of place. I. Altman ve S. M. Low, (Ed.), *Place attachment* içinde. New York: Plenum.
- Karakuş, P. ve Göregenli, M. (2008). Linking place attachment with social identity orientation: An examination of the relationship between place attachment, social identity orientation and integration to city. 29. *ICP Congress*, 20-25 Temmuz, Berlin.
- Kasarda, J. D. ve Janowitz, M. (1974). Community attachment in mass society. *American Sociological Review*, 39, 328-339.
- Korpela, K. M. (1989). Place identity as a product of environmental self-regulation. *Journal Environmental Psychology*, 9, 241-259.
- Krannich, R. S. ve Greider, T. (1984). Personal well-being in rapid growth and stable communities: Multiple indicators and contrasting results. *Rural Sociology*, 49, 541-552.
- Lalli, M. (1992). Urban-related identity: Theory, measurement and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology*, 12, 285-303.
- Lewicka, (2010). What makes neighbourhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 35-51.
- Lewicka, M. (2005). Ways to make people active: Role of place attachment, cultural capital and neighborhood ties. *Journal of Environmental Psychology*, 4, 381-395.
- Lewicka, M. (2007). Regional differentiation of identity: Comparison of Poland and Ukraine]. *Regional and Local Studies Special Issue*, 1509-4995.
- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity, and place memory: restoring the forgotten city past. *Journal of Environmental Psychology*, 28, 209-231.
- Liberman, N., Trope, Y. ve Stephan, E. (2007). Psychological distance. A. W. Kruglanski ve E. T. Higgins, (Ed.), *Social psychology: Handbook of basic principles* içinde (353-381). New York: The Guilford Press.
- Low, S. M. ve Altman, I. (1992). *Place attachment: Human behavior and environment. Advances in theory and research (cilt 12)*. New York & London: Plenum Pres.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Nasar, J. (1983). "Adult viewers' preferences in residential scenes: A study of the relationship of environmental attributes to preference". *Environment and Behavior*, 15, 589-614.
- Proshansky, H. M. (1978). The city and self identity. *Environment & Behavior*, 10, 147-170.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion.
- Sampson, R. J. (1988). Local friendship ties and community attachment in mass society: A multilevel systemic model. *American Sociological Review*, 5, 766-779.
- Sarason, S. B. (1974). *The psychological sense of community. Perspectives for community psychology*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Shamai, S. ve Ilatov, Z. (2005). Measuring sense of place: methodological aspects. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 96, 467-476.
- Stokols, D. ve Schumaker, S. A., (1981). People in places: A transactional view of settings. J. H. Harvey, (Ed.), *Cognition, social behavior and the environment* içinde (441-488). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Williams, D. R., Patterson, M. E., Roggenbuck, J. W. ve Watson, A. (1992). Beyond the commodity metaphor: examining emotional and symbolic attachment to place. *Leisure Sciences*, 14, 29-46.
- Wilson-Doenges, G. (2000). An explanation of sense of community and fear of crime in gated communities. *Environment and Behavior*, 32, 597-611.

## Summary

# A Study on Neighbourhood Attachment in Relation with Urban Related Identity

Melek Göregenli  
Ege University

Pelin Karakuş  
Ege University

E. Yeşim Özgen Kösten  
Kocaeli University

İrem Umuroğlu  
Ege University

Within the past several decades, the issue of “place attachment” is being improved by an interdisciplinary approach with various studies from diverse perspectives, including psychology, geography, sociology, anthropology, architecture, landscape architecture, social ecology and urban planning. The diversity of different philosophical approaches, theoretical formulations and research methodologies highlight its multifaceted nature. As Lewicka (2010) compiled that place attachment is usually understood as emotional ties that people develop with their places of residence, like dwellings or neighborhoods, but also places visited for recreational purposes: landscapes, forests, lakes, wilderness.

People attribute meanings to places where they live and they personalize them. They personalize some places and distinguish these personalized places from others. “Here is mine” is a state in other terms, “there is others”. Relations with others, social identities, and moreover ethnic background affect where we feel “at home” and “out of place”, where we may move to, or avoid where we allow others to be and where we ourselves want to be (Hopkins & Dixon, 2006; Hopkins, Reicher, & Harrison, 2006). It will thereby determine our choice of whether (and where) to migrate.

Lewicka (2010) concluded that social ties are operationalized in various ways: as number of friends and relatives in neighborhood and the extent of involvement in informal social activities (Kasarda & Janowitz, 1974); number of non-kin friends living nearby and invited to family events; existence of social ties and social relationships (Bonaiuto et al., 1999; Brown et al., 2004); frequency and nature of neighborhood relations; proportion of neighbors with whom one maintains different types of contacts, from superficial to the most intimate (Lewicka, 2005); extensiveness of social networks; and probably many others. In the majority of studies, social ties were an unquestionable positive predictor of place attachment. This strong intertwining of social ties and place

attachment made some researchers include measures of neighboring into general measures of attachment to neighborhood.

Urban-related identity, as an aspect of an individual’s more comprehensive self-identity, is the result of a complex association between self and urban environment. The town becomes the general symbol of an individual’s wealth of personal experiences. The second central function of urban-related identity is to differentiate residents from other individuals. This sense of belongingness does not only lead to the perception of “being different”, but it also imbues an individual with specific attributes which are associated with the town in question. Belonging to a certain place produces a sense of “we” and provides the comfort and security of a social group. The name of the town and particularly notable and unique characteristics of the urban environment become global symbols of these processes. Lalli operationalized five dimensions of urban-related identity: *external evaluation, continuity with personal past, general attachment, perception of familiarity, commitment* (Lalli, 1992).

On the base of this theoretical background, the present study aimed to explore the indicators of neighborhood attachment and urban-related identity and the interrelations between these two phenomenon.

### Method

#### Participants

The sample of the study consists of 161 participants (88 male and 73 female). The participants were drawn from Alikahya neighbourhood of Izmit in Turkey. 20.3 % of the participants were between 18-24 years old; 25.9 % were between 25-34 years old; 20.9 % were between 35-44 years old and the rest of the sample were older than 45 years old. The sample comprised 11.3 % uneducated, 40.6 % primary school, 16.4 % secondary



school and 31.4 % higher education level. 66 % of the participants were migrated from Black Sea Region of the country to İzmit whereas 10.5 % of the participants migrated from other regions of the country to the city. The 23.5 % of the sample was born in İzmit.

### **Materials and Procedure**

In this study a questionnaire was used including socio-demographic variables and attitude scales. The subsections of the questionnaire are described next.

**Socio-Demographic Variables.** Questions about gender, age, education level and place of birth were included.

**Questions Related to Spatial Experience.** All participants were asked to report their length of residence in the neighborhood and in the city, as well.

**Satisfaction with Several Domains of Daily Life.** All participants were asked to rate their satisfaction with several domains of daily life such as: "satisfaction with living in the neighborhood; with social life in the neighborhood/living with neighbors; the street life". The response scale ranges from 1 (not satisfied at all) to 5 (very satisfied). The internal reliability alpha score in this study was .74.

**Neighborhood Attachment Scale.** This scale consists of 20 items. 16 items were taken from Lewicka's (2008) "Place Attachment Scale" and 4 items were taken from Comstock et al.'s (2010) "Individual-Collective Efficacy Scale". Sample items include "I defend this neighborhood when somebody criticizes it; I miss this neighborhood when I am not here; I want to be involved in what is going on here." Participants indicated their agreement with each statement on a 5-point scale (1 = strongly disagree, and 5 = strongly agree). The higher points indicate higher level of neighborhood attachment. The internal reliability alpha score in this study was .89.

**Izmit Urban-Related Identity Scale.** A shortened version of the 20-item Urban Related Identity Scale (Lalli, 1992) was used. The short version consisted of 9 items. Sample items include "Izmit is like a part of myself; I am looking forward to witnessing İzmit's future development; I have had so many experiences in this city that I have become intimately bound up with this place; Lots of things in İzmit remind me of my own past."

Participants indicated their agreement with each statement on a 5-point scale (1 = strongly disagree, and 5 = strongly agree). The higher points indicate higher level of urban-related identity. This scale had sufficiently high reliability and good validity to justify its use as a measurement of attitudes in Turkish culture (Göregenli, 2005). The internal reliability alpha score in this study was .84.

## **Results and Discussion**

A principal component analysis yielded three factors that explained 52.1 % of the total variance. The first factor that included nine items accounted for 26.7 % of the variance and represented emotional bonds with the neighborhood. The second factor that consisted of five items accounted for 12.7 % of the variance and represented the commitment with the neighborhood. The third factor included six items that accounted for 12.7 % for the variance and focused social ties with the neighborhood. Next, a confirmatory factor analysis using maximum likelihood estimation of parameters was performed to test a model with three factors in order to define each of the three latent variables. Results indicated that our model provided a good fit for the data.

There were significant correlations between the subscales of neighborhood attachment scale scores and the other measures. Thus, urban-related identity was positively correlated with all three factors of neighborhood attachment: emotional attachment (.46), commitment (.38) and social attachment (.35). Moreover, there were significant correlations between satisfaction with living in the neighborhood was positively correlated with emotional attachment (.75), commitment (.61) and social attachment (.38). Another considerable correlation which was revealed between satisfaction with social life in the neighborhood/living with the neighbors and the social attachment factor is (.43).

There were significant differences on urban-related identity scale mean scores in terms of socio-demographic variables. Thus, the participants who were born in İzmit reported higher urban-related identity mean scores than the participants who were migrated from the Black Sea Region to the city. Furthermore, the participants who were born in İzmit were found to have highest neighborhood attachment score. The participants who migrated from the Black Sea Region is the group which had the second highest score on this scale. Finally the participants who were migrated from other regions of the country had the least neighborhood attachment score.

The main effects of the length of residence in the neighborhood and in İzmit were also significant on neighborhood and urban attachment. As the length of residence in the neighborhood increase, the mean scores of all three factors increase. Moreover, as the participants live in İzmit longer, their attachment to the city increases. These findings were also line with the previous studies in Turkey (Göregenli, 2010; Karakuş & Göregenli, 2008). As of the results related to sex, it was seen that males reported higher social attachment scores than the females did. However, no significant difference was revealed on the urban-related identity mean scores.

The findings of multiple regression analysis showed that satisfaction with living in the neighbourhood ( $\beta = .24, p < .05$ ), the length of residence in the neighbourhood ( $\beta = .17, p < .05$ ), satisfaction with social life in the neighborhood ( $\beta = .28, p = .000$ ), satisfaction with the street life ( $\beta = .24, p < .01$ ), gender ( $\beta = .14, p < .05$ ) and the urban-related identity ( $\beta = .13, p < .05$ )

are the significant predictors of neighbourhood attachment.

Based on the findings of the present study, we may argue that neighborhood attachment is closely related to urban-related identity. However the geographical position, physical features of the neighborhood and the urban planning principles have impact on this interrelation.